Baba Şêx u Mîr Tehsîn Beg Yezîdî
Le Pertukî Rozhanê Le ŞorŞî Aylul 1961-1975
Nusînî Şawket Mela Ismaîl Hassan

لەساڵی 1966 لەسەر داخوازیی مامۆستا جەمیل ڕۆژبەیانی نامیلکەیەکم لەئینگلیزیەوە پاچڤەکردە سەر زمانی عەرەبی بەناوی (ئاینی یەزیدیەکان–پاشماوەی ئاینی کۆنی میترائی کوردە، نووری خوداوەند)، دانەر مامۆستا: تۆفیق وەهبی بەگ.

(یەزیدیەکان یەزدان پەرست)ن و میترا –میهرا– میهرەبان (خوای میهرەبان)یان پەرستووەو دەیپەرستن، لەسەر ئەم باسە مێژوییەی ئاینی کۆنی کورد ساڵی 1994 لەدهۆك نوسخە ئەسڵیە چاپ نەکراوەکەم پێشکەش کرد بە (بارەگای گۆڤاری لالش) لەدهۆك کە ئەگەر بیانەوێ چاپی بکەن، سوودەکەی بۆ گۆڤارەکەیان بێ، یان وەکو سەرچاوەیەکی زانیاری دروست سوودی هەبێ و لەنووسینەکانیاندا ئاماژە بۆ ئەم سەرچاوەیە بکرێ، لەساڵی 2004 لەلایەن (شارەوانی سلێمانی)ەوە چاپ کراوەو بڵاوکراوەتەوە. سوپاسگوزاریانم.

ئێزیدیەکان دەماودەم لەباپیریانەوە بیستوویانە کە نوح پێغەمبەر (درودی خوای لەسەر بێ) لەشارۆچکەی (ئێن سفنێ) کەشتیەکەی دروست کردووە، ئێستاش لەو ناوچەیە گردێکی توورەکەرێژ هەیە لەشکڵی کەشتی دایە، گوایا ئەو گردە قاڵبی کەشتیەکەی نوح پێغەمبەرەو ئێستاش زیارەتگای ئێزیدیەکانە.

بەگوێرەی قورئانی پیرۆز نوح یەکەم پێغەمبەرە کەدوای حەزرەتی ئادەم هاتووە، باوکی ناوی (ئیدریس)ە، (ئیدریس) یەکەم کەس بووە لەناوچەکانی (چیای جودی)دا قەڵەم ئوچی بەکارهێناوە بۆ نووسین.

بڕوانە (سورة هود، نوح، العنکبوت) القران الکریم و بالهامش/ تفسیر الدکتور محمد سلیمان عبدالله الاشقر، دار المؤید للنشر والتوزیع 1996م-1416هـ. (مەرقەدی حەزرەتی ئیدریس) لەناو شاری (موسڵ) دایە.

* **ڕۆژی هەینی 7/نیسان/1967**، لەگوندی (ئارمشت)ەوە ڕۆیشتم بۆ گوندی (مرێبا)، ئێوارە گەیشتمە ناو شارۆچکەی (شێخان).

بەویستی خۆم حەزم کرد بچمە خزمەت (بابا شێخ)، سەرگەورەی ئاینی هەموو ئێزیدیانی کوردە، ئەوەندەی من شارەزاییم هەبێ لەمێژووی ئەم دیانەتە هەرە کۆنەی نەتەوەی کورد، ئەتوانم بڵێم وشەی (بابا)هاوواتای دەقاودەقی وشەی (پاپا)یەو کاروفەرمانە ئاینیەکانی ئەمیش هەمان کاروفەرمانە ئاینیەکانی پاپای کەنیسەی کاتۆلیکی ڕۆماو پاپای قیپتیەکانی میسرو پاپای کەنیسەی یۆنانە. وشەی (شێخ)یش بەزاراوەی مێژوو و بۆچەنی خۆم: (هەرە دێرین) دەگرێتەوە. بەگوێرەی میتۆلۆجی کوردەواری، کە لەناو یەزیدیەکاندا باوە، یەکەم پێغەمبەر کە دوای (ئادەم) هاتووە، حەزرەتی (نوح)ە.

قاڵبی (کەشتیەکەی نوح) گردێکی توورەکە ڕێژە، هەتا ئێستا ئاسەواری لەشارۆچکەی (ئێن سفنێ)ماوە، ئەو کەشتیەی کە بەگوێرەی قورئانی پیرۆز لەکێوی (جودی) گیرساوەتەوەو (شاری نوح) کە ئێستا پیتەکانی لەسەر زمانی ئەم وئەو گۆڕاوە، بووە بە (شەرنەخ) لەدیوی کوردستانی سەروو، ئەو شارۆچکەیەیە کە (نوح) بنیاتی ناوە. بەگوێرەی ئایاتی قورئان لەوێنەی کەشتیەکەی نوح، {خوا کەشتی تری بۆ قەومی (جودی) دروست کردووە بۆ ئەوەی ژێرئاو نەکەون ولەمردن ڕزگاریان بووە، چونکە قەومی جودی (یەزدانی) بوون، واتە (بڕوایان بەیەکایەتی خوداوەند بووەو خاوەنی زێدی خۆیان بوون). لەشوێنێکی تری ئەم کورتە چیرۆکەدا باسەکەم تەواوکردووە. کاتێ

چوومە خزمەت (باباشێخ)، سەروسیمای زیاتر لەهۆشـەنگ (واتـە: فەیلەسـوف) دەچـوو، زۆر لـەسـەرخۆ، هـێمن و وتەکانی کورت و پڕماناو پێکاوەربوو، کە سەرنجم لەجلەکانی بەری دا، کراسێکی چـۆغەی سـپیی تـەنکی ئاودامـانی لەبەردابوو، عەباکەی سەرشانی تەنك و لە مووی قاوەیی کاڵی بزنی مەرەز دروستکرابوو.

کڵاوومێزەرە سپیەکەی سەریشی خۆماڵی بوو، شوێنی دانیشتنەکەی لەسەر ئەرز، بریتـی بـوو لەپارچـە بەڕەیـەکی کوردەواری، لەجیاتی دۆشەك لبادێکی لەسەر ڕاخرابـوو. دوور لەخۆیـەوە جووتێـك کـڵاش کـە لـەدەزووی لۆکـە دروستکرابوو، لەولاوە بەجووتکراوی دانرابوو، دیاربوو هەڵی نەدەکێشـاو زیـاتر بەسـەر پێـوەی دەکـردن. فـەرمووی بەرخێك ئامادەکراوە بکرێ بەبریانی، ئایا یەکێك لەمرۆڤەکانی ئێمە سەری بـبڕێ، یـان برادەرێکـی خۆتـان بـەگوێرەی ئاینی تازەتان سەری دەبڕێ؟ درێژەی ئاخاوتنەکەی دا وتی: هەموو شـتێکی تـازەو نـوێ خۆشەویسـتەو پـەیڕەودەکرێ! مەبەستی ئاینی تازەی کوردبوو، کەئیسلامەتیە، وتم: بابـەگوێرەی قوربانیەکـەی بەردەسـتی (حـەزرەتی ابـراهیم) بێـت. هەموو دانیشتوان لەسەریەك سفرە بووین، من لەتەنیشت (باباشێخ)ەوە دانیشـتبووم، لـەکاتی نـان خواردنـدا بەدەسـتی خۆی گۆشتی سەری بەرخەکەی بۆ لێ دەکردمـەوە، دوایـی پێیـان وتم: دانـانی سـەری بەرخەکـە لەبەردەسـتی منـدا، نیشانەی ڕێز لێگرتنە.

* **ڕۆژی سێشەممە 30/مایس/1967**، لەدێی (چران)ەوە چووم بۆ (دهـۆك)و بەسـەر ئـەم گوندانـەدا ڕابـواردم، گڵناسکێ، لیناوا، باخرمێ، گەرماڤا، گری قەسرۆك، دهۆك. لەدهۆکەوە بەسەر ئەم گوندانەدا دەربـاز بـووم، ئالوکـا، فایدە، ئەلقوش، بیبان، جراحیە، نسرێ، باعەدرە.

لەگوندی (باعەدرە) چوومە خزمەت (میری ئێزیدیان) (تحسین بەگ سعید بەگ)و شەو لەماڵی ئەوان میـوان بـووم، مرۆڤێکی لەسەرخۆو پڕ ڕێزو شکۆمەندییە و میری ئێزیدیانە، واتە لێپرسـراوی هـەموو کاروبـارو فـەرمانێکی دنیەویـە. ژێدەری وشەی (میر) لەمێژووی ئاینە دێرینەکانی کورددا، لەوشەی (میهر)ەوە هاتووە، بـەواتا خوداوەنـدی ڕونـاکی و خێروبێری سەرزەوی، (میهرەبان- چاودێریکەری میهر). ئێستا لـەزمانی کوردیـدا ئـەم (نـاو- **Noun**)ە لەڕێزمانـدا بووە بە (ئاوەڵناو- **Adjective**) بۆ نموونە: (خودای میهرەبـان)، خـودای پڕبـەزەیی، لـەزمانی عەرەبیـدا نـاتوانرێ وشەی سەرەتا بەپیتی بێ دەنگ (**Consonant**) بەکاربهێنرێ، لەبەرئەوە وشەی (مـیر) بـووە بـە (امـیر)، بـەواتا: ڕاوێژکاری فەرمانڕەوا بۆ لێ دووان لەگیروگرفتی میلـلەت و چارەسەرکردنی.

ناوە کۆنەکانی کوردو نیشتنگەیان لەمێژووداو لەچیرۆکی قورئاندا :

ڕۆژنامەنووسێکی بیانی، لەبارزانی پرسی، کورد لەمێژوودا کێن؟ بارزانی فەرمووی: کورد نەوەی ئادەمە.

ناوەکۆنەکانی کورد لەمێژوودا: گۆتی، گوتی، کوسی، کاسـی، کاسـو، کاشـی، کـاردۆخ، کارودوشـیا، کـرداك، کاورۆخ، کاکو، کاکە، کوردۆخ، کورتی، گوتو، کوتی، سوباری، لۆلۆ، ماد، مید، میریـان، چـوومەر، هـۆری. نـاوی کورد لەتەوراتدا بەم شێوانە هاتووە، چوومەر، کاردۆخ، گوتی. لەقورئانی پیرۆزدا بە(جـودی) هـاتووە کـە لـەناوچـەو دامێنی چیای (جودی)دا نیشتەجێ بوون:

(سورة هود، اية44، بسم الله الرحمن الرحيم، وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءكِ وَيَا سَمَاء أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاء وَقُضِيَ الأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْداً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ. صدق الله العظيم).

واتاو پاچڤەی وشەکان بەئینگلیزی و کوردی:

ئینجا بێژرا: ئەی زەوی ئاوەکەی	**Then the word went forth**

O earth: Swallow up خۆت هەڵ لووشەرەوە، تۆش

باران The water, and O sky ئەی ئاسمان، ڕایگرە(بەسیەتی)

Withhold (The rain)

And the Water abated ئاوداسەکنیً، فەرمان ئەنجامدرا

And the matter was ended کەشتی، لەسەر جودی

The ark rested on mount گیرسایەوە

Judi, and the word ئینجا بێژرا: بابڕۆن و دوورکەونەوە

went forth: away with those who do wrong" داروەدەسەی ستەمکاران

ئەگەر حەزرەتی ئادەم بەپێغەمبەر بژمێردرێ، ئەوا حەزرەتی (نوح) دووهەم پێغەمبەرە لەمێژووی قورئانی پیرۆزدا، ئەم سورەتە ئەو ڕاستیە ڕادەگەیەنێ کە کورد لەزەمانی حەزرەتی نوحەوە ناو و ناوچەو ئەرزو ئاوی خۆیان هەبووەو لەهەرێم و دەوروبەرو دامێنی چیای (جودی) ژیاون.

لەئاسەواری سۆمەریەکانیشدا باسی قەومی کورد بەناوی (جودی)یەوە هاتووە، بڕوانە: القران الكريم، ترجمة معانيه و تفسيره باللغة الانجليزية (مجمع الحرمين الشريفين صفحة 594)، بەم شێوەیە دەتوانین، بێگومان بڵێین لەسەردەمی دووهەم پێغەمبەری خوداوەندەوە کورد ناوونیشان ونیشتگەو زێدی هەبووە، کەواتە: کورد نەوەی ئادەمە و یەکێکە لە ئەو (قبائل وشعوب)انەی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست نیشتمانی خۆیان هەبوون.

(جودیەکان، گوتیەکان) لەکوردستانی تورکیای ئێستا ژیاون، (کاسیەکان، کاشیەکان) لەکێوەکانی کوردستانی ئێران ژیاون هەتا شاری (کوت)ی عێراقی ئەمڕۆ، (لۆلۆییەکان) لەکوردستانی ئێستا ژیاون، ئەمانە هەموویان لەگەڵ (مادەکان) لەبنەڕەتدا یەك ڕەگەز بوون.

(مادەکان) لەناوچەی (هەمەدان)و ڕۆژئاوای ناوچەکە ژیاون و فەرمانڕەواییان کردووە.

لەکاتی لافاوی نوح پێغەمبەردا بۆ نوغرۆ نەبوون و نوقم نەبوونی (یەزدانیان)، واتە: خواپەرستان لەناوچەی چیای (جودی) وەك لەقورئانی پیرۆزدا و سورەتی (یس/ئایەتی 42)دا هاتووە، خوای گەورە لەوێنەی کەشتیەکەی نوح، کەشتی دیکەیان بۆ ئافەریدە دەکات کەسواری بن و (ڕزگار بن).

(وخلقنا لهم من مثله ما يركبون)

And we have created for them similar (vesseles) onwhich they ride.

,,

....